

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

Europa
2020

POSDRU/156/1.2/G/139490

CAPITOLUL II.

CONCEPTUL DE SPAȚIU.

PERSPECTIVE DE GEOGRAFIE, ISTORIE, ARHITECTURĂ ȘI ANTROPOLOGIE

CUVINTE CHEIE:

Studii interdisciplinare, pluralitate, geografie umană, geografie socială, geografie culturală, discurs istoric, discurs sociologic, spațiu arhitectural, spațiu antropologic, spațiu-loc, peisaj, teritoriu, zonă.

Convergența preocupărilor unor diverse științe – în special umaniste, dar nu numai! - de a aborda aspectele diverselor interacțiuni este amplificată și de utilizarea, din ce în ce mai mult, de noțiuni și principii comune.

Perspectiva geografică

“Geografia omului, antropogeografia sau geografia umană ar trebui să facă parte din geografia vieții sau biogeografia. Din cauza deosebitei importanțe a omului ca locuitor și produs al mediului geografic (natural și social) și ca agent al transformării peisajului, această disciplină face însă corp aparte în geografie ca știință” - sublinia, cu bune decenii în urmă, unul dintre cei considerați părinții geografiei românești moderne, Vintilă Mihăilescu¹.

1

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

Europa
2020

POSDRU/156/1.2/G/139490

După cum a observat, recent, și Andrei Marga: „Unii autori au început să vorbească despre dezvoltarea antropogeografiei de la o <știința a spațiului> la o <știință a societății>²”.

Încă din secolul trecut³, literatura geografică anglo-saxonă a insistat pentru introducerea unui nou concept, ce pornea tocmai de la această necesitate de analiză a spațiului umanizat – *geografia socială*. Însă, după cum a subliniat și Emrys Jones⁴, un subiect cu o atât de vastă arie de acoperire nu poate fi deloc facil de definit, de încadrat în scheme standard. Pentru el, “geografia socială a implicat atât conceptualizarea, cât, mai ales, perceperea așa-numitelor *pattern-uri*, linii directoare, generate de diversele grupuri sociale în propriul lor spațiu de manifestare, dar și a proceselor care s-au născut între ele”⁵.

Un aspect extrem de interesant – și care ni se va dovedi la fel de util și nouă în analiza de **Place branding** – a fost subliniat de un alt analist britanic, David Ley, în special prin lucrarea *A Social Geography of the City* (New York and London, Harper and Row, 1983). După Ley, clasică geografie, “pe care am învățat-o” a dispărut, fiind înlocuită de “geografia la care ajungem”, ca fiind „reprezentarea experiențelor cotidiene trăite de fiecare în parte”.

Vintilă Mihăilescu, *Geografie teoretică. Principii fundamentale. Orientare generală în științele geografice*, Editura Academiei RSR, București, 1968, p. 226. Interesant este faptul că, deși a apărut în plină perioadă comunistă, marea majoritate a autorilor la care a făcut referire geograful român au fost occidentali: Max. Sorre, Max. Derruau, Roger Dion (geografia umană trebuie să înceapă prin cercetări de geografie istorică, pentru că numai astfel se poate explica prezentul, 1953) și Pierre George (cunoașterea sistemului social poate conduce la înțelegerea omului ca producător și consumator, 1952, deschizător de drum și în domeniul analizei dezvoltării urbane, a se vedea, de pildă, lucrarea *La Ville*, 1962); dar, în special, Jean Brunhes, autor care a pus accentul pe peisajul umanizat, definind chiar geografia umană ca știința peisajului umanizat.

² Andrei Marga, „Noul concept al spațiului”, în *Geographia Napocensis*, anul VII, nr. 1, 2013, pp.5-8, p. 5.

³ Cu precădere, în deceniile șase-șapte ale secolului trecut.

⁴ Emrys Jones, *A Social Geography of Belfast*, Oxford University Press, 1960, p. 1.

⁵ Op. cit., p. 3.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

Europa
2020

POSDRU/156/1.2/G/139490

Geograful german Otto Schluter (1872-1959), specializat în studiul așezărilor umane, a propus, la rândul său, termenul de *Landschaftkunde*⁶ (știința peisajului). În viziunea sa, geografia umană se baza tocmai pe maniera în care grupurile umane au modelat și au transformat regiunea în care au locuit. Astfel, așezările umane au devenit elementul nodal al discursului de geografie umană, constituind ceea ce, pentru mulți cercetători germani a devenit de atunci așa-numitul *Kulturlandschaft* – peisajul cultural, echivalent cu peisajul umanizat.

În spațiul de limbă franceză, în deceniile 8-9 ale secolului trecut s-a impus și o nouă direcție în analiza geografică – geografia culturală⁷. În definiție, s-a optat pentru preluarea unora dintre caracteristicile geografiei sociale, accentul căzând, de astă dată, pe alte aspecte. Astfel, conform lui Sylvain Allemand: “geografia culturală se referă în dublu sens la cultură: atât din perspectiva dimensiunii culturale a fenomenelor spațiale, cât și din aceea a dimensiunii spațiale a activităților culturale”⁸.

În discursul geografiei umane, noțiunile de *spațiu*⁹ și, respectiv, *loc* au devenit nodale¹⁰. Atât de importante și, totuși, ironie maximă, atât de încărcate de ambiguitate. De cele mai multe ori, fiecare autor și-a lansat propria versiune de definiție, ceea ce reprezenta altădată element definitoriu pentru primul au fost transferate celuilalt! În mod obișnuit, literatura geografică utilizează cel

⁶ În limba germană, termenul de *Landschaft* are o dublă conotație, atât de peisaj, cât și de regiune!

⁷ În opinia multora, aceasta reprezentând însă o revigorare, dintr-o altă direcție, este adevărat!?, a mai vechiului concept de geografie socială. Au existat însă și oferte de alte conceptualizări în domeniul geografiei umane, precum așa-numita „geografie imaginativă” (Miriam. Houssay-Holzschuh, „La géographie culturelle, emergence et enjeux”, apud <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-00185709/document>).

⁸ Apud Guy de Meo, „Geografia culturală, ce tip de abordare socială”, în *Annales de Géographie*, nr. 660-661, 2008, p. 47.

⁹ Conceptul în sine s-a dovedit în multe dintre științe ca fundamental. S-a ajuns chiar ca un antropolog foarte cunoscut, Edward Hall, să îl compare cu actul sexual: „It is there but we don't talk about it. And if we do, we certainly are not expected to get technical or serious about it” (Apud R. Barcan, I. Buchanan, eds., *Imagining Australian Space. Cultural Studies and Spatial Inquiry*, Nedlands, University of Western Australia Press, 1999, p. 7).

¹⁰ Pentru Nigel Thrift s-a ajuns chiar și interșarjabilitate: „The final kind of space is space understood as place” (Nigel Thrift, „Space: The Fundamental Stuff of Human Geography”, în N. Clifford, S. Holloway, S.P. Rice, G. Velentine, *Key Concepts in Geography*, Sage Publication, 2009, p. 102). De altfel, alături de Doreen Massey, Nigel Thrift este și autorul unui interesant studiu dedicat efectiv conceptului de *loc* în geografie: „The passion of place”, în R.J. Johnston și Michael Williams (eds.), *A century of British geography*, 2003, pp. 275-299.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

Europa
2020

POSDRU/156/1.2/G/139490

mai frecvent conceptul de *spațiu*, dar foarte rar îl și delimitează semantic. „Il y a peu de débat méthodologique sur la nature de l'espace comme concept organisateur”, nota, cu câteva decenii bune în urmă, în 1969, David Harvey, și asta cu toate că el „reprezintă un concept fondator”¹¹.

Însă, cele două concepte au înțelesuri total diferite. *Spațiul* primește o conotație abstractă, fără nicio urmă de substanță materială. În timp ce *locul* se referă la modalitatea prin care individul este conștient/atras de un anumit segment al spațiului. Un *loc* poate fi perceput ca un *spațiu* cu o însemnătate.

Spațiul poate fi descris ca o localizare fără nicio urmă de interconexiune socială generată de amprenta umană.

Din contră, *locul* este mai mult decât o simplă localizare, este o localizare creată prin intervenția experienței umane. El nu primește coordonate de dimensiune sau de întindere. Ele nu contează, aproape. Ca și reprezentare, poate fi, la fel de bine, un oraș, o regiune, o comunitate, chiar și cea de cele mai reduse dimensiuni. În fond, *locul* există ca și *spațiu* umanizat prin înțelesuri și obiective, spațiu particularizat.

¹¹ S-a ajuns chiar la situația destul de ciudată în sine ca termenul efectiv de *spațiu* să nu primească definiții în unele dintre cele mai utilizate dicționare de specialitate din domeniul geografiei. Este cazul, printre altele, al celui coordonat de Pierre George (*Dictionnaire de la Géographie*, Presse Universitaire de France, Paris, 1970). Cum se poate explica această omitere când marea majoritate a definițiilor științei geografice sunt centrate pe spațiu (“Știința totală a a spațiului umanizat”, Pierre George, 1961; “Studiul diferențierilor spațiale”, geograful american Richard Harsthorne, 1959). Spațiul, ca și concept este definit destul de ambiguu, conform unuia dintre cele mai cunoscute dicționare universale, Larousse, ca “o întindere indefinită care conține și înconjoară toate obiectele”. Noțiunea de “indefinit” poate ridica destule probleme, în sensul că poate fi înțeles fie în sensul său matematic de infinit, fie prin aceea că “nu poate fi definit”.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

Europa
2020

POSDRU/156/1.2/G/139490

Unul dintre cei mai cunoscuți geografi umaniști chinezi, Yi Fu-Tuan¹² a insistat pe asocierea conceptelor de *spațiu* și, respectiv cel de *loc*, ele reprezentând mărcile unor experiențe trăite împreună. “Noi trăim în *spațiu*... *Locul* se identifică cu ideea de securitate, iar, respectiv, *spațiul* – cu libertatea. *There is no place like home*. Ce este căminul? Este vechea casă, cartierul, regiunea sau țara. Geografii studiază locurile”¹³. Și, mai departe, un *loc* nu există efectiv la nivelul reprezentărilor materiale, nu are granițe, depășind ideile de timp sau epocă istorică¹⁴.

Astfel: “*space* and *place* are dialectically structured in human environmental experience, since our understanding of space is related to the places we inhabit, which in turn derive meaning from their spatial context” (D. Seamon, J. Sowers¹⁵).

Spațiul geografic reprezintă astfel un spațiu localizabil, „concret și banal” (François Perroux), el se construiește și evoluează plecând de la un sistem de relații generate într-un cadru concret unic: suprafața pământului. Este un spațiu în continuă transformare, diferențiable în principal prin *peisaj*, ceea ce în manieră Vidal De La Blache s-a numit „physionomie”. Este un „spațiu impregnat de istorie” (O. Dollfus 1970), fapt ce îl distinge de spațiul matematic (continuu, omogen, infinit...) sau economic (discontinuu...).

Pentru Al. Roșu, „spațiul în sens restrâns se referă la suportul real și concret al activităților umane, în care se combină totalitatea componentelor geografice naturale și antropice”¹⁶.

¹² Y. Tuan, *Space and Place: the perspective of experience*, University of Minnesota, Minneapolis, 1977. Dar și, mai ales în această idee: *Topophilia: A Study of Environmental Perception, Attitudes and Values*, New York, Columbia University Press, 1990.

¹³ Op. cit., p. 3.

¹⁴ Op. cit., p. 6.

¹⁵ D. Seamon, J. Sowers, “Place, and Placelessness” in Edward Relph, *Key texts in Human Geography*, London, Sage, 2008, p43-51, p. 44.

¹⁶ Alexandru Roșu, *Terra – geosistemul vieții*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1987, p. 47.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

Europa
2020

POSDRU/156/1.2/G/139490

Geografia mediază astfel “între vastitatea complexă a spațiului și reduționismul comun al înțelegerii umane, introducând un vehicul accesibil – *teritoriul* (O. Groza¹⁷).

Grație școlii geografice franceze o altă noțiune a stârnit destul de multe controverse în lumea științifică, aceea de peisaj¹⁸ geografic, considerat de unii specialiști¹⁹ sinonim cu geosistemul²⁰, definibil prin: ansamblul dinamic format din structuri spațiale mobile în timp, care prezintă un caracter integrativ ce decurge din faptul că este o “ființă” diferită de componentele care-l constituie (G. Bertrand²¹).

Încă din 1925, prin intermediul cercetărilor întreprinse de Carl Ortwin Sauer (1889-1975), în lucrarea *Morphologie of the Landscape*, conceptul de *peisaj (landscape)* preia rolul de element cheie în discursul geografic; mai mult chiar, ceea ce Sauer numea “peisajul cultural” reprezintă zona/aria geografică de tip *chore*.

M. Deploux coboară mult spre substanță – peisajul în viziunea sa devenind „un teritoriu concret, material perceptibil, având caracteristici structurale întotdeauna funcționale”²².

¹⁷ O. Groza, *Teritorii (scrieri, dez-scrieri)*, Editura Paideia, București, 2003, p. 246-247.

¹⁸ “Folosirea noțiunii de peisaj coboară adânc în istoria cunoașterii umane, până în anul 1549, când a fost folosită pentru prima dată de pictorii Renașterii, pentru a deosebi tablourile realizate în natură de portrete” (A. Noirfalise, *Paysages. L Europe de la diversite*, Commission de la Communautes Europeenes, Bruxelles, 1988).

¹⁹ Victor Tufescu, Mircea Tufescu, *Ecologia și activitatea umană*, Editura Albatros, București, 1981, p. 356.

²⁰ Dar și cu geo-ecosistemul. Pentru o perspectivă asupra diferitelor interpretări, recomandăm Cristina Muică, Ion Zăvoianu, „Implicarea geografiei în studii interdisciplinare asupra sistemului terestru”, în *Revista geografică*, Academia Română, Institutul de Geografie, vol. IV, 1997, pp. 59-62.

²¹ G. Bertrand, “Paysage et geographie physique globale”, în *Revue de geographie de Pyrenees et du Sud-Ouest*, vol. 39, 1968, Toulouse, p. 3.

²² M. Deploux, „Ecosysteme et paysage”, în *Revue de geographie de Pyrenees et du Sud-Ouest*, vol. 43, 1972, Paris.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

Europa
2020

POSDRU/156/1.2/G/139490

Pentru Jean Francois Richard, studiul peisajului a devenit una dintre direcțiile sale de bază, demonstrând că cea mai importantă a sa caracteristică este cea antropică, el devenind traducerea spațială a unui sistem socio-cultural și al unui sistem natural al mediului înconjurător²³.

În opinia analistului german Carl Troll²⁴, peisajul s-a definit ca “întreaga entitate vizuală a spațiului ocupat de om, integrând geosfera, biosfera și noosfera”²⁵.

Și geograful român V. Mihăilescu a încercat să ofere una dintre primele definiții românești ale conceptului de *peisaj*: “ansamblul caracterelor exterioare specifice ale unui teritoriu”, geografia în sine devenind “descrierea și explicarea științifică a peisajelor”²⁶.

Unui alt geograf român, Alexandru Roșu, i-a revenit meritul de a fi scos în evidență anumite caracteristici definitorii ale peisajului, insistând, de astă dată, asupra faptului că tocmai cunoașterea însușirilor și proceselor ce se regăsesc la nivelul întregului oferă posibilitatea depistării originii unor caracteristici ale marilor sisteme geografice²⁷.

²³ În prezent, J.Fr. Richard fiind implicat într-un amplu proiect de redefinire-analiză a peisajului european, pentru mai multe detalii vizitați <http://paysage.pagesperso-orange.fr/text.mis.htm>

²⁴ Grație direcțiilor deschise de Troll, dar, în special de discipolii săi – G. Haase, H. Leser, Th. Mosimann – s-a format o adevărată „școală germană”, care a lansat așa-numita “analiză complexă landșaftecologică”.

²⁵ Apud Ion Zăvoianu, Mihaela Alexandrescu, “Preocupări legate de studiul peisajului”, în *Revista geografică*, Academia Română, Institutul de Geografie, Anul I, nr. 1, 1994, pp. 78-85.

²⁶ V. Mihăilescu, op. cit., p. 220.

²⁷ Al. Roșu, în special studiul “Peisaj – geosistem – mediu. Abordarea sistemică a cercetării și didacticii geografiei”, în volumul *Sinteze geografice*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1983.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

Europa
2020

POSDRU/156/1.2/G/139490

Lucian Drăguț în *Geografia peisajului*²⁸ insistă în special pe aspectele metodologice, subliniind tocmai faptul că multitudinea definițiilor existente în ceea ce privește peisajul geografic poate produce confuzii terminologice, asimilând peisajul geografic altor concepte, precum, de pildă, mediul geografic!

Una dintre cele mai recente abordări naționale îi aparține geografului P. Cocean: ”peisajul reprezintă latura exterioară, fizionomică, percepută prin senzorii direcți, a suprafeței terestre; porțiune dintr-un teritoriu, definită de omogenitatea trăsăturilor naturale și antropice”²⁹ (P. Cocean, 2010).

Analizele de specialitate au introdus, după cum era și firesc, și câteva tipologii, generate de diversele modalități de evaluare. Astfel, putem vorbi de:

- Spațiu produs = peisajele, teritoriile (cu apartenență la o localitate, zonă, țară...), căile de comunicații construite, dar și spațiile geografice cu rezonanță identitară;
- Spațiu perceput și spațiu trăit = concepte preluate pe filieră filosofică, reprezentând atât aria concretă de viață a unui individ/a unei comunități, cât și reprezentarea sa mentală³⁰;
- Spațiu social – concept utilizat în egală măsură atât de geografi, cât și de sociologi, antropologi sau istorici, dar aproape constant cu o reprezentare quasi-identică – reprezentând “ansamblul inter-relațiilor sociale spațializate” (A. Fremont, 1984)³¹.

²⁸ Lucian Drăguț, *Geografia peisajului*, Presa Universitară Clujeană, Cluj Napoca, 2000.

²⁹ P. Cocean, *Geografie Regională*, Ediția a III-a, Restructurată și adăugită, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2010, p. 10.

³⁰ Într-o lucrare publicată în 1992 (*Non-lieux, introduction à une anthropologie de la surmodernité*) și care a stârnit o adevărată dispută în lumea științifică, antropologul francez Marc Auge introducea și un alt concept, acela de „non-locuri”, respectiv „acele coridoare, dar și mijloace de transport”, atât de prezente în aria spațiului trăit!

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

Europa
2020

POSDRU/156/1.2/G/139490

Contextul cultural³² (socio-istoric) îi conferă peisajului, și în sens geografic, conotații extinse.

În opinia unei cercetătoare din spațiul german, Catrin Schmidt, tipologia peisajului este generată de două tipuri de baze: pe deo parte, - condițiile naturale concrete (particularitate determinată de natură) și, pe de alta, modelele de folosire și formele de cultură specific regionale, care modelează aspectul peisagistic de-a lungul secolelor, într-o formă, în continuă schimbare (particularitate determinată de cultură)³³.

La rândul său, și conceptul de *teritoriu* – în special, considerăm noi grație noii direcții generate de studiile de amenajare a teritoriului – poate reprezenta un alt termen a cărei decodare inițială, geografică, devine utilă în înțelegerea procesului de *Place branding*.

Amenajarea teritoriului³⁴, ca și concept, a apărut în perioada interbelică, însă ca practică, ea este mult mai veche³⁵. Amenajarea teritoriului, în sens modern, se consideră că își are originea încă din primele decenii ale veacului al XX-lea. În acea perioadă, trei state au dovedit astfel de preocupări la nivel național: Uniunea Sovietică (colosul conștientizase prezența dezechilibrelor, în special economice, dintre partea sa europeană și cea asiatică); Italia (aceleași disparități, de astă dată dintre Nordul

³¹ Apud Mariana Nae, Geografie socială și culturală, p. 11, apud http://www.unibuc.ro/prof/ene_m/docs/2013/noi/23_12_50_253_Geografie_sociala_An_II_Nae.pdf.

³² În discursul geografic, cultura este percepută ca „totalitatea eforturilor umane, care include credințe și valori, acțiuni ce rezultă din aceste concepții, precum și produsele fizice ale activității umane” (M. Jones, „The elusive reality of landscape. Concepts and approaches in landscape research”, *Norsk geogr. Tidsskr.* Vol. 45, pp. 229-224. Oslo, 1991).

³³ Catrin Schmidt, *Kulturlandschaftsprojekt Ostthüringen-Historisch geprägte Kulturlandschaften und spezifische Landschaftsbilder in Ostthüringen*, FH Erfurt, FB Landschaftsarchitektur und Regionale Planungsgemeinschaft Ostthüringen, 2005.

³⁴ Conceptualizarea teritoriului, în, de pildă, B Elissalde, *Une géographie des territoires*, L'information géographique, Paris, 2002.

3 G. Di Méo, J.P. Castaingts, C. Ducournau, „Territoire, patrimoine et formation socio-spatiale”, în *Annales de Géographie*, nr. 573, Sept-Oct 1993, dar și Actele Colocviului organizat în 1995 la Paris, publicate cinci ani mai târziu, *Le territoire, lien ou frontière*, L'Harmattan, Paris, 1999.

³⁵ Marea majoritate a specialiștilor în amenajarea teritoriului considerând ansamblele de lucrări de amenajare din perioada Egiptului Antic ca fiind posibile puncte de plecare.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

Europa
2020

POSDRU/156/1.2/G/139490

puternic industrializat și Mezzogiorno-ul sărac, în marea sa majoritate agricol) și Marea Britanie (politica statala a vizat retransformarea acelor regiuni în care industria se prezenta prea îmbătrânită).

„Amenajarea teritoriului constituie un ansamblu de acțiuni și de intervenții, politice sau tehnice, voluntare și concertate, care vizează să asigure, cu ordine și în timp, o repartiție adecvată a populației, construcțiilor, activităților economice și echipamentelor de infrastructură asupra unui teritoriu, ținând cont de constrângerile naturale, antropice și strategice” (Pierre Merlin³⁶, 1988).

Alte definiții transformă amenajarea teritoriului într-un „demers geografic prospectiv și deliberat al așezărilor umane” (P. Randet³⁷).

Charta europeană a amenajării teritoriului, document adoptat la Torremolinos, la 20 mai 1983, la Conferința Europeană a Miniștrilor Responsabili cu Amenajarea Teritoriului (CEMAT) a oferit, în Rezoluția nr. 2, o definiție într-o manieră științifică, dar și, totodată, politică: „amenajarea teritoriului” devenind “expresia spațială a politicilor economice, sociale, culturale și ecologice a întregii societăți”, demers extrem de util, deoarece reprezintă „un instrument important pentru evoluția societății europene”. Specificându-se că ea reprezintă “o disciplină științifică, o tehnică administrativă și o politică concepută ca o apropiere interdisciplinară și globală tinzând spre dezvoltarea echilibrată a regiunilor și organizarea fizică a spațiului după o concepție directoare”³⁸.

³⁶ Pierre Merlin, ed., *Morphologie urbaine et parcellaire*, Saint-Denis: Presses Universitaires de Vincennes, 1988.

³⁷ Apud Cornelia Iașu, *Planificare și amenajare teritorială*, p. 2, http://www.cse.uaic.ro/_fisiere/Documentare/Suporturi_curs/III_Planificare_si_amenajare.pdf.

³⁸ *Charta europeană a amenajării teritoriului*, http://www.mdrl.ro/_documente/dezvoltare_teritoriala/amenajarea_teritoriului/Carta_Torremolinos.pdf. Un alt document de bază al amenajării teritoriului european este și *Vers un schema european d'amenagement territoire*, Strasbourg, Conceil de L'Europe, 1984, seria d 'étude nr. 46.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

Europa
2020

POSDRU/156/1.2/G/139490

Mulți dintre autori au optat în analizele lor în a oferi diverse perspective asupra conceptului de amenajarea teritoriului, generate, în linii mari, de justificările sau de argumentațiile științifice ale eșafodajului științific construit. Astfel, în opinia francezului M. Lamotte ea reprezintă: „transformarea de către om a unui sistem teritorial: suprafața unui teren, unitatea de producție sau un alt ansamblu complex în vederea unei utilizări mai raționale și mai eficiente”³⁹; iar P. Coulbois merge și mai departe, punând accentul pe tipul și, mai ales, scopul acțiunii în sine: ”investigarea, în scopul unei dezvoltări armonioase a regiunilor în funcție de specificul lor, în vederea oferirii fiecăreia a unui cadru de viață și de activitate proprii dezvoltării sale și contribuind în calitate de om, actor social și producător de bunuri materiale și nemateriale, atât la prosperitatea economică și morală, cât și la pacea socială a națiunii în favoarea deciziilor pe termen lung ce trebuie să justifice deciziile pe termen scurt”⁴⁰.

Dacă, pe rând, noțiunile de spațiu, loc, peisaj, teritoriu au căpătat valențe diferite, în funcție de categoria de discurs geografic specializat – geografie umană, geografie socială, geografie culturală – Serge Courville⁴¹, în 1995, a introdus și o altă accepțiune, cea de geografie istorică. Încercând să arate cât de veche este această aplecare a școlii franceze de geografie, Courville coboară analiza până în plin secol al XIX-lea și amintește de numele lui J. Michelet, unul dintre părinții geografiei franceze: „Il ya plus d'un siècle pourtant qu'avec Michelet on a commencé à comprendre, en France, l'impossibilité d'expliquer les paysages profondément humanisés

³⁹ M. Lamotte, *Fondements rationales de l'aménagement d'un territoire*, Edition Masson, Paris, 1988, apud V. Surd, V. Zotic, D. Dinu, N. Erchedi, „Politici de amenajare a teritoriului în Franța”, http://geografie.ubbcluj.ro/ccau/rsld/RSRD_2001/RSRD_2001_64.pdf.

⁴⁰ Paul Coulbois și Jacques Jung, *Aménagement du territoire: une méthode; les exemples de l'Allemagne, de l'Autriche et de la Suisse*, Paris, Documentation Française, 1994, apud V. Surd, V. Zotic, D. Dinu, N. Erchedi, „Politici de amenajare a teritoriului în Franța”, http://geografie.ubbcluj.ro/ccau/rsld/RSRD_2001/RSRD_2001_64.pdf.

⁴¹ Serge Courville, *Geographie historique*, Presses Université Laval, 1995.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

Europa
2020

POSDRU/156/1.2/G/139490

de ce pays sans associer étroitement la géographie à l'histoire. Michelet écrivait dès 1826 dans le journal de ses idées: « Je voudrais faire une géographie à la fois physique et politique». Ce serait en partie un manuel historique par ordre géographique⁴².

Perspectivă istorico-filosofică

Noțiunea de spațiu istoric a cunoscut un proces extrem de lent de formare, rădăcinile sale atingând cele mai vechi epoci istorice, de formare a umanității. De-a lungul epocilor, percepția istorică asupra spațiului a cunoscut transformări esențiale. Pentru omul primitiv, *spațiul* a preluat un aspect concret, fiind profund legat de spațiul cunoscut, trăit. Doar odată cu civilizația greacă, conceptul, prin prisma filosofiei antice, a căpătat noi și importante valențe. Cunoașterea istorică a început să se formuleze plecând dintr-o perspectivă teologică, a unei perspective spațiale bine determinate, după care istoricul poate să își construiască discursul, povestea, așa-numitul *spatium historicum*.

Acest *spatium historicum* se referă la domeniul ce regroupează ansamblul evenimentelor sau personajelor istorice care pot să fie obiectul cunoașterii sau protagoniștii efectivi ai discursului istoric. Prin raportare la acest tip de spațialitate, istoricul – care își construiește discursul – se situează constant în afară, beneficiind de o perspectivă externă. El poate, astfel, să cunoască și să analizeze întâmplările trecutului, deoarece le observă de departe, poate să le pună sub lupă și să le reconstruiască chiar, datorită urmelor detectabile în orice gen de document⁴³.

⁴² Op. cit., p. 12.

⁴³ În cazul în care vocea istoricului se intersectează cu timpul și spațiul prezentat, intervin altfel de discursuri de specialitate: memorialistic sau autobiografic.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

Europa
2020

POSDRU/156/1.2/G/139490

Odată cu translarea spre veacul națiunilor și al naționalismelor – al XIX-lea – studiul spațiului istoric s-a identificat din ce în ce mai mult cu formarea națiunilor, construite ca un teritoriu care beneficiază de anumite condiții și resurse de primă importanță în dezvoltarea țării. Dar, cel mai adesea, acest *spatium historicum* a fost, în special, un spațiu politic și strategic. Diferit de cel utilizat de geograf, foarte îndepărtat de hartă, este un spațiu care nu poate fi măsurat efectiv⁴⁴ sau reprezentat într-o manieră matematizantă.

„Le savoir historique est une construction menée à bien à partir de données extraites des documents, pour la réaliser et regrouper les faits en ensembles et groupes on a besoin de la notion d'espace. Nous percevons tous les espaces dont nous avons parlé : les politiques, stratégiques, économiques, sociaux, etc., lors du processus de formation du savoir historique” (Jose Carlos Bermejo Barrera , M. P. Bouyssou⁴⁵).

Perspectivă de istorie a artei

Spațiul a reprezentat, în egală măsură, subiectul fundamental pentru discursul estetic, devenind conectat cu elementul timp, binomul astfel generat fiind aproape de nedespărțit.

Deseori, discursul despre spațiu, din perspectiva istoriei artei, a fost interconectat cu aspecte legate de reprezentare (tipologia unor genuri artistice...)⁴⁶.

⁴⁴ Și, de aici, apropierea de *spațiul* geografic prezentat anterior, în comparație cu ideea de *loc*!

⁴⁵ Jose Carolo Bermejo Barrera, M. P. Bouyssou , „Des dimensions significatives de l'espace historique”, în *Dialogues d'histoire Ancienne*, Vol. 18, nr. 2, 1992, pp. 29-49. Apud http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/dha_0755-7256_1992_num_18_2_2014.

46 O mai veche, de câteva decenii, dar interesantă încă perspectivă a fost oferită de studiul lui Irving L. Zupnick, „Concept of Space and Spatial Organization in Art”, în *The Journal of Aesthetics and Art Criticism* Vol. 18, No. 2 (Dec., 1959), pp. 215-221.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

Europa
2020

POSDRU/156/1.2/G/139490

„Formarea unui concept al spațiului în istoria artei dobândește validitate metodologică abia spre sfârșitul secolului al XIX-lea, când considerarea istoric-critică, analitico-stilistică a artei înlocuiește comentariile legate de teoria imitării despre loc, scenă, adâncime și adâncimea imaginii” (Michela Ott⁴⁷).

Perspectiva arhitecturală

În arhitectură, spațiul reprezintă, din nou, conceptul nodal. De modalitatea în care arhitectul reușește să fie conștient de spațiul din jurul său, dar, în același timp, și să încerce să îl domine depinde și produsul său final. După cum subliniau mulți dintre specialiști, înțelegerea spațiului pleacă de la conștientizarea unei întregi rețele interconectate de alte concepte, precum: corp, scară, proporție, experiență, percepție, atmosferă, simțuri, timp, memorie, context, lumină, structură, materiale, arhitectonică, articulare spațială ș.a.md.⁴⁸

Finalul veacului al XIX-lea a adus și în arhitectură o nouă interpretare a conceptului de *spațiu*. După cum a observat și Andrei Marga: “Vestiții Alois Riegl⁴⁹ și Albert E. Brinckmann⁵⁰ au considerat spațiul ca formă artistică a clădirilor, care sunt înzestrate în primul rând cu un sens anume în lumea înconjurătoare (...) Indiferent de abordare, rămâne însă clar că în jurul conceperii spațiului se joacă direcția de evoluție a arhitecturii și planificării urbane”⁵¹.

⁴⁷ Michela Ott, *Aestetik/Kunstgeschichte*, în Stephan Gunzel, Hrsg., *Raumwissenschaften*, Suhrkamp, Frankfurt am Main, 2009, p.19, apud A. Marga, art. cit., p. 2.

⁴⁸ Recomandăm, de pildă, în acest sens, lucrarea lui B. Hillier, *Space is the Machine. A Configurational Theory of Architecture*, Cambridge University Press, 1996 sau B. Lawson, *The Language of Space*, Architectural Press, Oxford, 2005.

⁴⁹ Alois Riegl (1858-1905), istoric austriac al artei.

⁵⁰ Albert E. Brinckmann (1881-1958), istoric german al artei.

⁵¹ A. Marga, art. cit., p. 6.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

Europa
2020

POSDRU/156/1.2/G/139490

Perspectiva sociologico-antropologică

După cum a demonstrat și Waltraud Kokot⁵², într-un studiu publicat în urmă cu un deceniu (2004), un rol important în cunoașterea culturală este intrinsec legată de noțiunea de *spațiu*.

„Dacă facem analiza evoluției conceperii spațiului în cultura modernă atunci avem de reținut câteva praguri parcurse, dincoace de care ne aflăm astăzi. Orice investigație trebuie să se oprească la scrierea *Von der Formder Sinnen – und Verstandeswelt* (1770), în care Kant a plecat de la axiomele geometriei euclidiene (linia dreaptă este drumul cel mai scurt între două puncte, printr-un punct exterior unei drepte se poate duce o singură paralelă la acea dreaptă etc.) și a considerat spațiul drept formă a intuiției apriori. Spațiul devine obiect al geometriei (...) Între timp, însă, geografia s-a desprins din subordonarea față de istorie și a început să conteze drept veritabilă *știință a spațiului (Raumwissenschaft)*” (Andrei Marga⁵³).

Plecând de la deja clasică definiție oferită de filosoful, urbanistul și sociologul Henri Lefebvre (1901-1992)⁵⁴ – *spațiul* reprezintă un produs social, fiind supus modificărilor tocmai grație acestor relații sociale – mulți dintre analiștii domeniului au nuanțat interpretarea conceptului în sine, insistând fie pe ideea conform căreia spațiul își creează proprii itemi în jurul cărora ni se

⁵² Waltraud Kokot, „Culture and Space: anthropological approaches”, 2004, apud http://www.ethnologie.uni-hamburg.de/de/_pdfs/Ethnoscripts_pdf/es_9_1_artikel1.pdf.

⁵³ Ibid., p. 5.

⁵⁴ Considerat, și pe bună dreptate, printe primii “spațiologi”. În *La production de l’espace* (1974), Lefebvre a propus ca *spațiul* să fie abordat ca produs al societății respective – în fapt al relațiilor din societate. Dar a și identificat lipsurile existente în lumea științifică: „la réflexion épistémologico-philosophique n’a pas donné un axe à une science de l’espace qui se cherche depuis longtemps à travers d’innombrables publications et divers travaux. Les multiples sciences qui traitent de l’espace, qui le démembrant, le fragmentent également selon des postulats méthodologiques simplificateurs: le géographique, le sociologique, l’historique. Leurs recherches aboutissent soit à des descriptions, soit des fragmentations et des découpages de l’espace, sans jamais atteindre le moment analytique, encore moins le théorique. Elles établissent des inventaires de ce qui existe dans l’espace, dans le meilleur des cas il s’agit d’un discours sur l’espace, mais jamais d’une connaissance de l’espace ». Rien, en tout cas, qui ne rende compte de son idee selon laquelle « l’espace social n’est pas une chose parmi les choses, un produit quelconque parmi les produits : il enveloppe les choses produites. Il résulte d’une suite et d’un ensemble d’opérations, et ne peut se réduire à un simple objet. Effet d’actions passées, il permet des actions, en suggère ou en interdit” (pp.88-89).

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

Europa
2020

POSDRU/156/1.2/G/139490

organizează viața, activitățile sau sistemul de inter-relaționări⁵⁵; fie pe cea conform căreia *spațiul* nu poate fi înțeles doar ca un simplu mediu înconjurător (*background*) inert al existenței noastre materiale, ci ca un aspect cheie al felului în care societățile și culturile s-au constituit în lumea reală și, prin intermediul acestei constituiri, cum și-au restructurat obiectivele⁵⁶.

Începând cu veacul al XIX-lea putem spune că am asistat la o adevărată inflație de teorii și lucrări centrate pe încercarea de definire/cunoaștere a conceptului de *spațiu* din punct de vedere sociologic sau antropologic. Ca parte a naturii, *spațiul* a devenit, astfel, juxtapunerea culturii.

În ultimele decenii, asemenea multora dintre conceptele și teoriile perioadelor anterioare, și noțiunea de *spațiu* a cunoscut vizibile reconfigurări teoretice în viziunea antropologică prin excelență. Un moment decisiv s-a consumat în 1997, când au văzut lumina tiparului nu mai puțin de trei lucrări ce pot fi considerate reprezentative. Centrate efectiv pe tandemul cultură-spațiu - *Culture, Power, Place: Explorations in Critical Anthropology*⁵⁷ și *Anthropological Locations*⁵⁸ (ambele editate de Akhil Gupta și James Ferguson) și, respectiv, o a treia, *Siting Culture: The Shifting Anthropological Object* (editori Karen Olwig și Kirsten Hastrup⁵⁹). Linii directoare: nu putem pleca de la prezumția existenței ca daturi a unor sisteme de relații dintre societățile umane, culturi și spații.

⁵⁵ Teoria lui B. Lawson, pe larg prezentată în *The Language of Space*, Architectural Press, Oxford, 2005.

⁵⁶ A se vedea, în special, B. Hillier, *Space is the Machine. A Configurational Theory of Architecture*, Cambridge University Press, 1996.

⁵⁷ Gupta, Akhil, James Ferguson (eds), *Culture, Power, Place: Explorations in Critical Anthropology*, Durham, London, Duke University Press, 1997.

⁵⁸ Gupta, Akhil, James Ferguson (eds), *Anthropological Locations: Boundaries and grounds of a field science*, Berkeley, University of California Press, 1997.

⁵⁹ Karen Olwig și Kirsten Hastrup, eds., *Siting Culture: The Shifting Anthropological Object*, Routledge, 1997.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

Europa
2020

POSDRU/156/1.2/G/139490

La rândul lor, doi analiști din spațiul de limbă germană, Brigitta Hauser-Schäublin și Michael Dickhardt, în volumul *Kulturelle Räume – räumliche Kultur* (2003)⁶⁰ au lansat așa-numita teorie a spațialității culturale. De această dată, *spațiul* este perceput ca o conceptualizare sau ca un model cultural, ambele fiind produsul practicii sociale.

O lucrare pe care o considerăm interesantă ca abordare, coordonată de antropologii Setha M. Low și Denise Lawrence-Zúñiga, *The Anthropology of Space and Place: Locating Culture*⁶¹, pleacă tocmai de la ideea conform căreia, în antropologie⁶², „interesul pentru *spațiu* și *loc* nu este unul accidental; el este necesar pentru înțelegerea lumii pe care o construim”⁶³. Mai mult chiar, tocmai discursul despre *spațiu*, „poate deveni o cale prin care să fie depășite distanțele fizice, aducându-se, astfel, mult mai aproape, lumile în care trăim”⁶⁴.

Unii dintre analiști consideră că apariția volumului *Senses of Places*, publicat sub egida prestigioasei Școli Americane de Cercetare Avansată, în 1996 poate fi considerat ca dată de naștere pentru ceea ce s-a numit începând de atunci „antropologia locului”, ramură de sine stătătoare a antropologiei culturale. Primul studiu, sub semnătura filosofului american Edward S. Casey, pornește de

⁶⁰ Brigitta Hauser-Schäublin, Michael Dickhardt, *Kulturelle Räume – räumliche Kultur*, Göttinger Studien zur Ethnologie, 2010.

⁶¹ Setha M. Low și Denise Lawrence-Zúñiga, *The Anthropology of Space and Place: Locating Culture*, Malden, Blackwell Pub., 2003.

⁶² Și nu numai, după cum am văzut în prezentările anterioare!

⁶³ Setha M. Low și Denise Lawrence-Zúñiga, op. cit., p. 2.

⁶⁴ Ibid., p. 7.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

Europa
2020

POSDRU/156/1.2/G/139490

la premisa conform căreia conceptualizarea *locului* reprezintă o operație nu numai complicată, ci mai ales, extrem de sensibilă, ca urmare îndeamnă la raționalitate și la reducerea tentativelor definitorii cât mai complicate⁶⁵.

La rândul ei, într-o altă analiză dedicată binomului loc-spațiu, profesorul Universității din Vermont, Patricia A. Stokowski a mers mai departe, arătând că “locurile sunt mai mult decât simple locații geografice cu caracteristici fizice și textuale explicit definite – locurile sunt de asemenea contexte fluide, schimbătoare, dinamice ale memoriei și interacțiunii sociale”⁶⁶. În plus, locurile sunt interconectate identităților; forța lor simbolică rezidând tocmai în capacitatea de a conecta indivizii în societate, de a crea și impune semnificații socio-culturale, de a ridica o comunitate, întărindu-i identitatea. Mai mult chiar, locurile structurează “un peisaj normativ – modul în care noțiunile despre ceea ce e bine, corect și adecvat sunt transmise în societate. Dar valorile și semnificațiile nu sunt inerente spațiului sau locului – ele trebuiesc create, reproduse și apărate”⁶⁷.

Analize recente ale conceptului de *loc* insistă pe dimensiunile sociale și umane, demonstrând că spațiul este cel care generează relațiile sociale. Din această perspectivă, se consideră că peisajul urban devine tot mai mult un produs socio-spațial. Setha M. Low, autoarea citată anterior, opera și câteva departajări: pe de o parte, *producția* socială a spațiului (factorii implicați în construcția materială: de ordin social, tehnologic, economic...) și, pe de alta, *construcția* socială a spațiului, cu referire la “experiența simbolică și

⁶⁵ În 1993, tot Edward Casey, în *Getting Back into Place*, pornind de la conceptele oferite de arhitectură, a lansat așa-numitele trei „perechi prepoziționale”: *înăuntru și afară, de-a lungul și în jur, între și cu* – fiecare element referindu-se la altă modalitate de locuire. Mai mult, tentația abordărilor conceptuale repetate nu a putut fi depășită însă nici de Casey însuși, câțiva ani mai târziu, el publicând *Representing Place: Landscape Painting and Maps* (Minnesota, 2002)!

⁶⁶ Patricia A. Stokowski, „Language of Place and Discourse of Power: Constructing New Senses of Place”, în *Journal of Leisure Research*, vol. 34, nr. 14, toamnă 2002, p. 369.

⁶⁷ Idem., p. 374.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

Europa
2020

POSDRU/156/1.2/G/139490

fenomenologică a spațiului, intermediată de procese sociale: schimb, conflict și control”⁶⁸, mai precis amintirile, imaginarul, simbolistica celor care utilizează în fiecare zi acel spațiu.

Într-o încercare, de astă dată, de a oferi perspectivă feminină asupra discursului despre spațiu, Linda McDowell⁶⁹ a lansat și un alt concept, cel de “bodyscape”, în ideea de explicita tocmai zona de de intersecție a spațiului – perceput ca proces și nu neapărat ca produs! - cu un corp, într-un anumit moment temporal.

Au fost introduse în dezbateră științifică și unele așa-numite pattern-uri, menite tocmai de a explicita complexitatea noțiunii în sine. De pildă, într-un studiu publicat în 2008, un colectiv de cercetători a insistat pe ideea de model de tip TPNS (territory, place, network, scale – teritoriu, loc, rețea, scală)⁷⁰, generat cu scopul de a prezenta transformarea spațiului de-a lungul timpului.

În primul rând, în literatura de specialitate, conceptul de *spațiu* presupune abordări la scară mare, autorii insistând pe influențele de nivel global. Este și cazul investigațiilor unei cunoscute specialiste în sociologie și științe geografice britanice, Doreen B. Massey, în special în lucrarea *For Space* (2005)⁷¹, prin intermediul căreia autoarea lansează câteva întrebări nodale: cum înțelegem spațiul în care trăim?; cum ni-l reprezentăm? Cum ne caracterizăm acele momente/spații speciale, apropiate nouă într-o viață?

⁶⁸ Setha M. Low, *Theorizing the City: The New Urban Anthropology Reader*, Rutgers University Press, 1999, p. 112.

⁶⁹ Linda McDowell, *Gender, Identity and Place: Understanding Feminist Geographies*, University of Minnesota Press, 1999.

⁷⁰ B. Jessop, N. Brenner, et al., “Theorizing socio-spatial relations”, in *Environment and Planning* nr. 26, 2008, pp. 389-401.

⁷¹ Doreen B. Massey, *For Space*, London, Sage, 2005.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

Europa
2020

POSDRU/156/1.2/G/139490

Și prin prisma binomului spațiu-identitate, unii autori contemporani au contribuit la revigorarea unor vechi teorii. Astfel, și pentru Bradley S. Jorgensen, Richard C. Stedman⁷², identitatea unei comunități este creată tocmai prin raportare la spațiu. Acest proces în sine este unul extrem de complex, bazându-se pe itemi precum: credințe, cutume, amintiri, idei, sentimente, țeluri, tendințe sau abilități⁷³. Un alt autor nordic, finlandezul Anssi Paasi a departajat aceste identități în trei paliere: regional, colectiv și individual⁷⁴.

Într-o epocă dominată de “bătălia pentru spațiu”, conceptul în sine de spațialitate nu numai că este unul vizibil revigorat, ci chiar beneficiază de perspective multiple, generate de discursuri, direcții, școli sau teorii⁷⁵.

PLACE BRANDING

După această trecere în revistă a terminologiei consacrate de diverse perspective de analiză – geografică (implicând toate sferile abordării: geografie umană, geografie socială, geografie culturală...), istorică, arhitecturală sau antropologică, translația spre domeniul nostru strict de investigație – *place branding*-ul – capătă noi și benefice substanțe.

⁷² Bradley S. Jorgensen, Richard C. Stedman, „Sense of place as an attitude: Lakeshore owners attitude toward their properties”, in Journal of Environmental Psychology, 2001, nr. 21, pp. 233-248, http://www.wsl.ch/info/mitarbeitende/hunziker/teaching/download_mat/07-2_Jorgenson_Stedman_2001.pdf

⁷³ M. Vorkinn, H. Riese, “Environmental Concern in a Local Context: The Significance of Place Attachment”, in Environment and Behavior, March 2001, nr. 33, pp. 249-263. De asemenea, recomandăm și lucrarea Lindei E. Kruger, *Understanding Concepts of Place in Recreation Research and Management*, DIANE Publishing, 2010.

⁷⁴ Anssi Paasi, „Europe as a Social Process and Discourse: Considerations of Place, Boundaries and Identity”, in European Urban and Regional Studies, January 2001, vol. 8, pp. 7-28.

⁷⁵ Tocmai în această idee de polivalență, Jaap Lengkeek, „The social construction of nature: a transdisciplinary approach”, in Veronique Servais, ed., *Construction sociale de l'espace: les territoires de l'antropologie de la communication*, Editions de l'ULG, 2003, p. 15.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

Europa
2020

POSDRU/156/1.2/G/139490

La rândul lor, și cercetătorii ce au încercat să ofere explicații conceptuale în domeniul branding-ului, au evidențiat necesitatea prezentării în oglindă a multora dintre termenii utilizați. Astfel, una dintre primele departajări comparative a fost generată de conceptele *place* și *destination*⁷⁶. “Where branding using the term ‘destination’ implies a tourism perspective, place branding provides an even wider perspective that would include all interactions of a place with its environment, including political, outside investment, trade, immigration and media issues. Both destination branding and place branding could include country, region or city branding”⁷⁷.

Marea majoritate a studiilor de specialitate utilizează, astfel, conceptul de *place* cu varianta sa cea mai generoasă, cea care acoperă, în fond, orice entitate geografică recognoscibilă. El devine un termen generic, ce poate să facă referire atât la o țară, cât și la o regiune sau un oraș. În unitatea viitoare de curs vom încerca prezentarea sa.

BIBLIOGRAFIE FACULTATIVĂ:

1. K. Anderson, M. Domosh, S. Pile, N.J., Thrift, *The Cultural Geography Handbook*, London, Sage, 2003.
2. J.Barrot, B. Elissalde, G. Roques, *Europe, Europes. Espaces en recomposition*, Vuibert, 1995.
3. Jacqueline Beaujeau-Garnier, Georges Cabot Georges, *Geografie urbană*, Editura Științifică, București, 1971.

⁷⁶ În acest sens, foarte util poate fi considerat studiul aparținând cercetătorului român Victor Alexandru Briciu, „Differences between place branding and destination branding for local brand strategy development”, în *Bulletin of the Transilvania University of Brașov*, Series VII, Social Sciences. Law, Vol. 6 (55), nr. 1, 2013, pp. 9-14.

⁷⁷ R. Govers, F. Go, *Place Branding. Glocal, Virtual and Physical Identities, Constructed, Imagined and Experienced*, Palgrave Macmillan, 2009, p. 14, apud Briciu, art. cit., p. 9.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

Europa
2020

POSDRU/156/1.2/G/139490

4. Jean Michel Bertrand, Armand Fremont, Jean Gallais, Alain Metton, eds., *LEspace vecu*, Actes du colloque de Rouen, 13-14 octombrie 1976, Universite de Caen, 1978.
5. J Bonnemaïson, L. Cambrézy, & L. Quinty-Bourgeois, eds. *Les territoires de l'identité. Le territoire, lien ou frontière ?* Tomes I et II. Paris- Montréal, L'Harmattan, 1999.
6. E. Borel, *L'espace et le temps*, Paris, Presse Universitaire de France, 1949.
7. Paul Claval, *Principes de geographie sociale*, Librairie technique, Paris, 1973.
8. N. Clifford, S. Holloway, S.P. Rice, G. Velentine, *Key Concepts in Geography*, Sage Publication, 2009.
9. M. Crang, N.J. Thrift, (eds), *Thinking Space*, London, Routledge, 2000.
10. Gérard-François Dumont, *L'aménagement du territoire, facteur de développement*, Les Editions d'organisation, Paris, 1994.
11. Van Fraassen, *An Introduction to the Philosophy of Time and Space*, New York, Random House, 1970.
12. Armand Fremont, *La Region, espace vecu*, Paris, Flammarion, 1999.
13. Petre Gâțescu, *Ecologia așezărilor umane*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1998.
14. R. Govers, F. Go, *Place Branding. Glocal, Virtual and Physical Identities, Constructed, Imagined and Experienced*. Palgrave Macmillan, 2009.
15. D. Gregory, *Geographical Imaginations*, Oxford, Blackwell, 1994.
16. E. Grosz, *Architecture from the Outside. Essays on Virtual and Real Space*, Cambridge, MIT Press, 2001.
17. L. Jerphagnon, *Histoire de la pensée, Philosophies et philosophes, Antiquité et Moyen Age*, Editions Tallandier, 1989.
18. Jean Labasse, *L'organisation de l'espace*, Hermann, Paris, 1966.
19. Jean-Paul Lacaze, *L'aménagement du territoire*, Flammarion, Paris, 1995.
20. D. Massey, *Space, Place and Gender*, Cambridge, Polity Press, 1992.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OI/POSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

Europa
2020

POSDRU/156/1.2/G/139490

21. Guy de Meo, “L homme, la societe, l espace, anthropos”, in *Geographie*, ed. Antoine S. Bailly, Paris, 1991.
22. Guy de Meo, *Géographie sociale et territoires*, Nathan, Paris, 1998.
23. Mihaela Nae, *Geografia calității vieții urbane. Metode de analiză*, Editura Universitară, București, 2006.
24. Ruth Panelli, *Social geographies. From Difference to action*, London, Sage Publication, 2004.
25. H. Reichenbach, *The philosophy of space and time*, New York, Dover, 1958.
26. A. Robinet, *Correspondance Leibniz-Clarke*, Paris, Presse Universitaire de France, 1957.
27. L. Sklar, *Space, Time and Spacetime*, University of California Press, 1977.
28. N.J. Thrift, *Spatial Formations*, London, Sage, 1996.

MATERIALE SUPUSE DEZBATERII

Traduceți și comentați, în oglindă, următoarele texte:

- Percepția veacului al XVIII-lea asupra spațiului

a) Perspectiva lui Isaac Newton (1643-1727)

„II. **L'espace absolu**, sans relation aux choses externes, demeure par sa nature toujours similaire et immobile.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

Europa
2020

POSDRU/156/1.2/G/139490

L'espace relatif est cette mesure ou dimension mobile de l'espace absolu, laquelle tombe sous nos sens par sa relation aux corps, et que le vulgaire confond avec l'espace immobile. C'est ainsi, par exemple, qu'un espace, pris au-dedans de la terre ou dans le ciel, est déterminé par la situation qu'il a à l'égard de la terre...

III. **Le lieu** est la partie de l'espace occupée par un corps et par rapport à l'espace, il est ou relatif ou absolu. Je dis que le lieu est une partie de l'espace, et non pas simplement la situation du corps, ou la superficie qui l'entoure : car les solides égaux ont toujours des lieux égaux, quoique leurs superficies soient souvent inégales, à cause de la dissemblance de leurs formes ; les situations, à parler exactement, n'ont point de quantité, ce sont plutôt des affections des lieux, que des lieux proprement dits.

De même que le mouvement ou la translation du tout hors de son lieu est la somme des mouvements ou des translations des parties hors du leur ; ainsi le lieu du tout est la somme des lieux de toutes les parties, et ce lieu doit être interne, et être dans tout le corps entier. (*Philosophiae Naturalis Principia Mathematica*, „Introduction”⁷⁸)

b) Perspectiva lui Gottfried Wilhelm Freiherr von Leibniz (1646-1716)

„ Pour moi, j'ai marqué plus d'une fois que je tenais l'espace pour quelque chose de purement relatif, comme le temps ; pour un ordre des coexistences, comme le temps est un ordre des successions. Car l'espace marque en termes de possibilité un ordre des choses qui existent en même temps, en tant qu'elles existent ensemble sans entrer dans leur manière d'exister particulières et lors qu'on voit plusieurs choses ensemble, on s'aperçoit de cet ordre des choses entre elles” [Troisième lettre de Leibniz à Clarke⁷⁹ (février 1716)]

⁷⁸ Varianta originală la <http://www.dhspriory.org/kenny/PhilTexts/Newton/PhilosophiaeNaturalisPrincMath.pdf>.

⁷⁹ Samuel Clarke (1675-1729), unul dintre cei mai fervenți discipoli ai lui I. Newton. Pentru analiza în limba română, recomandăm G.W. Leibniz, *Scrieri filosofice*, Editura ALL, București, 2001, dar și Ezio Vailati, *Leibniz și Clarke, corespondență filosofică*, Editura Tehnică, București, 2000.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

Europa
2020

POSDRU/156/1.2/G/139490

„Voici comment les hommes viennent à se former la notion de l'espace. Ils considèrent que plusieurs choses existent à la fois, et ils y trouvent un certain ordre de coexistence, suivant lequel le rapport des uns et des autres est plus ou moins simple. C'est leur situation ou distance. Lorsqu'il arrive qu'un de ces coexistens change de ce rapport à une multitude d'autres, sans qu'ils en changent entre eux, et qu'un nouveau venu acquière le rapport tel que le premier avait eu à d'autres, on dit qu'il est venu à sa place. Et on appelle ce changement un mouvement qui est dans celui où est la cause immédiate du changement. Et quand plusieurs ou même tous, changeraient selon certaines règles connues de direction et de vitesse, on peut toujours déterminer le rapport de situation, que chacun acquiert à chacun; et même celui que chaque autre aurait, ou qu'il aurait à chaque autre s'il n'avait point changé, ou s'il avait autrement changé. Et supposant ou feignant que, parmi ces coexistens il y ait un nombre suffisant de quelques-uns qui n'ayant point eu de changement en eux ; on dira que ce qui ont un rapport à ces existens fixes, tels que d'autres avaient auparavant à eux, ont eu la même place que ces derniers, avaient eue. Et ce qui comprend toutes ces places, est appelé espace” [Cinquième lettre de Leibniz à Clarke (août 1716)].

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

Europa
2020

POSDRU/156/1.2/G/139490

REZUMAT

PLACE BRANDING

II. CONCEPTUL DE SPAȚIU.

PERSPECTIVE DE GEOGRAFIE, ISTORIE, ARHITECTURĂ ȘI ANTROPOLOGIE

Convergența preocupărilor unor diverse științe – în special umaniste, dar nu numai! - de a aborda aspectele diverselor interacțiuni este amplificată și de utilizarea, din ce în ce mai mult, de noțiuni și principii comune.

În discursul geografiei umane, noțiunile de *spațiu* și, respectiv, *loc* au devenit nodale. În mod obișnuit, literatura geografică utilizează cel mai frecvent conceptul de *spațiu*, dar foarte rar îl și delimitează semantic. Însă, cele două concepte au înțelesuri total diferite. *Spațiul* primește o conotație abstractă, fără nicio urmă de substanță materială. În timp ce *locul* se referă la modalitatea prin care individul este conștient/atras de un anumit segment al spațiului. Un *loc* poate fi perceput ca un *spațiu* cu o însemnătate.

Grație școlii geografice franceze o altă noțiune a stârnit destul de multe controverse în lumea științifică, aceea de peisaj⁸⁰ geografic, considerat de unii specialiști sinonim cu geosistemul, definibil prin: ansamblul dinamic format din structuri spațiale mobile în timp, care prezintă un caracter integrativ ce decurge din faptul că este o “ființă” diferită de componentele care-l constituie (G. Bertrand).

---

⁸⁰

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

Europa
2020

POSDRU/156/1.2/G/139490

La rândul său, și conceptul de *teritoriu* – în special, considerăm noi grație noii direcții generate de studiile de amenajare a teritoriului – poate reprezenta un alt termen a cărei decodare inițială, geografică, devine utilă în înțelegerea procesului de *Place branding*.

După această trecere în revistă a terminologiei, translația spre domeniul nostru strict de investigație – *place branding*-ul – capătă noi și benefice substanțe. Marea majoritate a studiilor de specialitate utilizează, astfel, conceptul de *place* cu varianta sa cea mai generoasă, cea care acoperă, în fond, orice entitate geografică recognoscibilă. El devine un termen generic, ce poate să facă referire atât la o țară, cât și la o regiune sau un oraș. În unitatea viitoare de curs vom încerca prezentarea sa.